

Parkinsons sjukdom

Susanne Hejnebo

ST-läkare i neurologi i Halmstad

James Parkinson 1755 -1824

Distriktsläkare (GP) i London

Skrev 1817

”An Essay on the Shaking Palsy”

6 patientfall

SHAKING PALSY. (Paralysis Agitans)

” Involuntary tremulous motion, with lessened muscular power, in parts not in action and even when supported; with a propensity to bend the trunk forward, and to pass from a walking to a running pace: the senses and intellects being uninjured. ”

FORTSATT UTVECKLING

- 1919 Trétiakoff påvisade lesioner i substantia nigra.
- 1960 Hornykiewicz och Carlsson upptäcker dopaminbrist i striatum.
- 1975 L-dopa + dekarboxylas-hämmare registeras i Sverige.

Typiska symtom vid Parkinsons sjukdom:

- Vilotremor
- Bradykinesi
- Rigiditet
- Assymetrisk debut

Andra symtom vid Parkinsons sjukdom:

- Muskelkramp
- Muskelvärk
- Trötthet
- Förstoppning
- Diarré
- Ortostatism
- Seborroiskt eksem
- Depression
- Hallucinos
- Ångest
- Pseudodemens
- Demens
- Sömnproblem
- Sexuella effekter
- Nedsatt luktsinne
- Nedsatt orienteringsförmåga
- Försämrat kontrastseende
- Förvrängt färgseende
- Ökad lätttrördhet
- Apati / initiativlöshet
- Parestesier
- Postural instabilitet

ATYPISK PARKINSONISM ("Parkinson plus")

Tidig debut av:

- postural instabilitet
- freezing-fenomen
- hallucinationer (ej läkemedelsutlösta)
- demens

Supranukleär blickpares

Svår dysautonomi (ej läkemedelsutlöst)

EPIDEMIOLOGI:

- Incidens 20 / 100 000
- Prevalens 150 – 300 /100 000
- C:a 25 000 personer i Sverige

- 1% av personer > 65 år
- 70% under 60 år vid symtomdebut
- 30% under 50 år vid symtomdebut

Behandling:

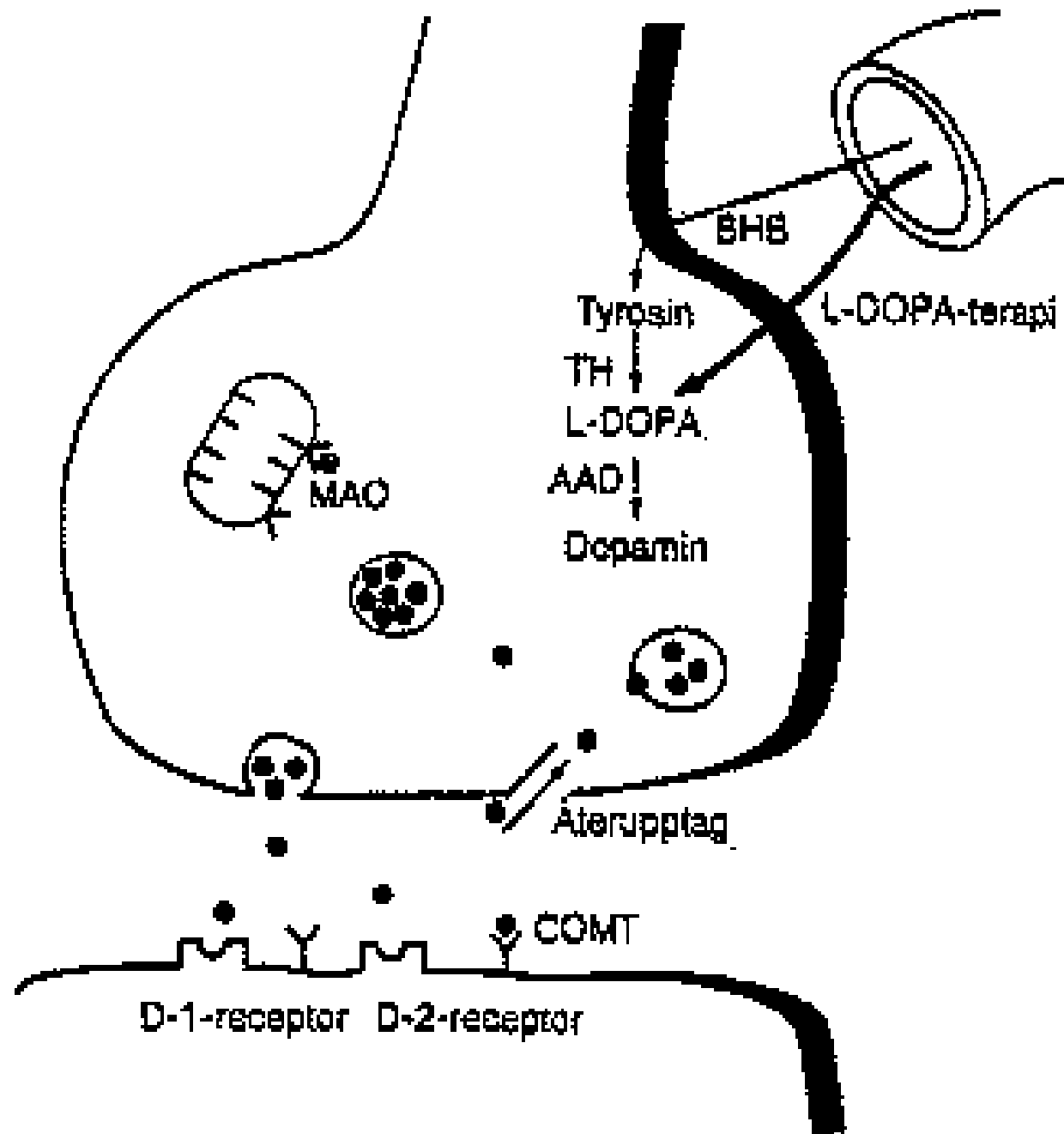
Venesectio från halsen.
Sedan "blåsplåster" för att skapa ett sår som kunde hållas öppet för dränering med en bit mandelformad kork.

SWEMODIS

(Swedish Movement Disorder Society)

Svenska riktlinjer för utredning och
behandling av Parkinsons sjukdom.

Maj 2007



Läkemedels behandling:

- **L-DOPA + dekarboxylashämmare:**
(Madopark[®] , Sinemet[®],
Levodopa/Carbidopa[®], Duodopa[®])

Dopaminagonister:

- bromokriptin (Pravidel[®]) *ergot*
- cabergolin (Cabaser[®], Kabergolin[®]) *ergot*
- pramipexol (Sifrol[®])
- ropinorol (Requip[®])
- apomorfin (Apo-go Pen[®], Apomorfin ATL[®])
- rotigotin (Neupro[®] =depotplåster)

COMT-hämmare:

- entakapon (Comtess[®])
- tolkapon (Tasmar[®])

Kombinationer:

- entakapon +L-DOPA (Stalevo[®])

MAO-B hämmare :

- selegelin (Eldepryl[®], Selegelin[®])
- rasagilin (AZILECT[®])

NMDA-antagonister:

- amantadin (ex tempore)

Antikolinergika:

- (Akineton[®], Pargitan[®])

Kirurgisk behandling

DBS (Deep Brain Stimulation)

- Thalamus (ventrolateral): tremor
- Nucleus subthalamicus: hypokinesi
- Globus pallidus internus: dyskinesi / dystoni

Transplantation (av dopaminerga celler)

- Experimentell

CAVE / försiktighet

Läkemedel med antidopaminerga effekter

- NEUROLEPTIKA
- metoklopramid (Primperan®)
- propiomazin (Propavan®)
- metyldopa (Aldomet®)

**Alfa-receptorblockerare (Xatral®, Sinalfa®,
Alfadil® mm) kan ge blodtrycksfall**

Interaktioner

- **L-DOPA** (Madopark[®], Sinemet[®], Stalevo[®])
 - p.o. järn: sämre upptag
 - amitryptilin (Saroten[®], Tryptizol[®]): allvarlig blodtrycksstegring
- **MAO-B-hämmare** (Eldepryl[®], Selegilin[®], AZILECT[®])
 - petidin och ev tramadol
 - antidepressiva (citalopram troligen OK)

- Ropinorol (Requip®)
 - effekten förstärks av kinoloner
 - effekten förstärks av östrogen
- Rasagilin (AZILECT®)
 - effekten förstärks av kinoloner
- **Bromokriptin (Pravidel®) och cabergolin (Cabaser®)**
 - effekten försärks av erytromycin

VANLIGA PROBLEM

Hallucinos

(synhallucinos typisk)

1. Minska antiparkinson läkemedel
2. Heminevrin[®] tn / låg dos Stesolid[®]
3. Atypiskt neuroleptika (Seroquel[®],
Leponex[®])

VANLIGA PROBLEM

Ortostatism:

- Fysisk aktivitet, höjd huvudända, mer salt... Undvik: snabba uppresningar, stora måltider, alkohol
- Blodtryckshöjande behandling (Orstanorm[®], Effortil[®], Florinef[®])

HALMSTAD

- Neurologmottagningen,
Medicinkliniken
 - Parkinsonmottagning,
Rehabiliteringskliniken
-
- Läkare + Parkinsonsköterska
 - Punktinsatser från sjukgymnast,
arbetsterapeut och kurator

RESTLESS LEGS

”Ekboms syndrom”

Karl-Axel Ekbom 1945

Första professuren i neurologi i Uppsala

1. Krypande obehag / oro i benen med starkt behov att röra dem
2. Förvärras vid vila
3. Motorisk rastlöshet
4. Förvärras kvälls- och nattetid

ALLA 4 KRÄVS FÖR DIAGNOS

Normalt neurologiskt status

KONSEKVENSER

- Störd sömn – dagtrötthet.
- Begränsat socialt liv (bio, resor, middagar...).
- Depression, koncentrationssvårigheter, minnesproblematik.
- Blodtrycksstegring.

Försämrad livskvalitet.

Symtom även i armar / resten av kroppen och större delen av dagen.

MEKANISM

- Dopaminbrist i basala ganglierna (ej orsakad av atrofi).
- Järn är av betydelse för syntesen av dopamin

- **Primär form - idiopatisk**
- **Sekundär form**
 1. Njursjukdom (30 % av uremi patienter)
 2. Järnbrist
 3. Graviditet
 4. Rheumatiska sjukdomar
 5. Polyneuropatier
 6. Neuroleptika
 7. Alkohol och tobak

Epidemiologi

- Ekbom 5%
- Montplaisir 15% (Canada)
- Idag c:a 10% i Sverige

20 år 2-3%

50 år 5-10%

70 år 10-20%

Man 1: 2-3 kvinna

Provtagning

- Ferritin
- Fe
- B12, folsyra
- Kreatinin

S-ferritin bör vara > 45 mikrog/l

BEHANDLING

- Måttlig träning
- Massage, värme, kyla
- Alkohol och tobak försämrar
- Farmakologisk behandling

Farmakologisk behandling

1. Dopaminerga medel
2. Antiepileptika
3. Opioider
4. Bensodiazepiner

L-DOPA kan ge:

- Reboundeffekt - mer besvär senare på natten.
- Augmentation – förstärka och tidigarelägga besvär (em kväll).
- Successivt ökande doser.

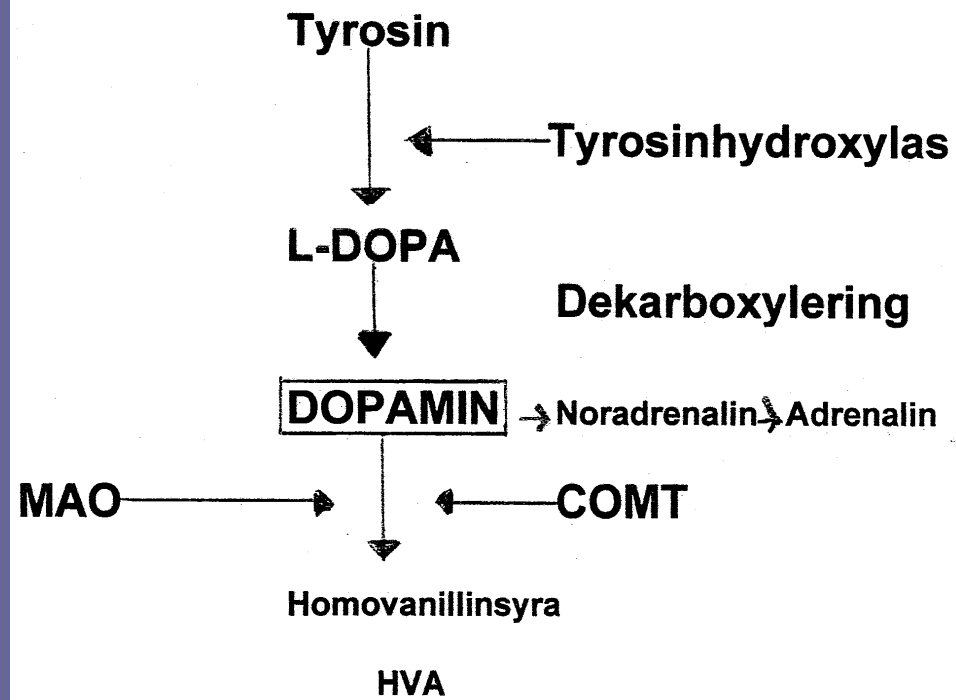
NUVARANDE RIKTLINJER

- **1A:** Nonergot dopaminagonist
(Sifrol[®], Requip[®])
- **1B:** Ergot dopaminagonist
(Cabaser[®], Pravidel[®])
- **1C:** L-DOPA (Madopark[®], Sinemet[®])

- **2:** gabapentin (Neurontin[®]), pregabalin (Lyrica[®])
- **3:** kodein, tramadol
- **4:** diazepam (Stesolid[®]), klonazepam (Iktorivil[®])

Parkinsons sjukdom

Neurokemi:



ORSAK?

OKÄND

- MPTP (Metylfenyltetrahydropyridin) syntetisk opioid på 80-talet i Kalifornien.
- Låg frekvens rökare bland Parkinson patienter.